

ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE DIN BUCUREȘTI
Școala Doctorală Contabilitate

**RAMIFICAȚIILE FISCALE ALE FRAUDEI. SCOATEREA LA
SUPRAFAȚĂ A ECONOMIEI GRI ȘI INFLUENȚA SA
ASUPRA CONCURENȚEI LOIALE ȘI A BUGETULUI
NĂȚIONAL**

ROXANA-ADRIANA A.I. MITITELU

Conducător de doctorat: **Prof. univ.dr. Ileana NIȘULESCU**

București, 2024

Cuprins

Introducere	8
Stadiul actual al cercetării	11
CAPITOLUL 1: ABORDAREA CONCEPTELOR DE FRAUDĂ FISCALĂ, A ECONOMIEI GRI ȘI A CONCURENȚEI LOIALE ÎN CONTEXTUL EVAZIUNII FISCALE	11
1.1. CONCEPTUL DE FRAUDĂ FISCALĂ: DEFINIȚII ȘI TEORII	11
1.1.1. Evoluția conceptului de fraudă fiscală	12
1.1.2. Clasificarea tipurilor de fraudă fiscală	16
1.1.3. Motivele fraudei fiscale.....	18
1.2. ECONOMIA GRI: DEFINIȚII ȘI PERSPECTIVE TEORETICE	32
1.2.1. Conceptul de economie gri.....	32
1.2.2 Dimensiunea și cauzele economiei gri	34
1.2.3 Impactul economiei gri asupra economiei naționale.....	38
1.3. CONCURENȚA LOIALĂ ÎN CONTEXTUL EVAZIUNII FISCALE.....	41
1.3.1. Definiția și importanța concurenței loiale	41
1.3.2 Distorsiunile pieței cauzate de evaziunea fiscală	43
1.4 CONCLUZII	45
CAPITOLUL 2: MECANISMELE UTILIZATE ÎN FRAUDELE FISCALE	47
2.1. MECANISME DE EVAZIUNE PRIN OMISIUNE	47
2.1.1. Nedeclararea veniturilor	47
2.1.2 Subdeclararea veniturilor	48
2.1.3 Omisiunea de a declara bunuri și active	48
2.2 MECANISME DE EVAZIUNE PRIN EXAGERARE.....	48
2.2.1 Majorarea nejustificată a cheltuielilor deductibile	49
2.2.2 Raportarea de cheltuieli fictive.....	49
2.3 MECANISME DE MANIPULARE A DOCUMENTELOR.....	50
2.3.1 Emiterea de facturi false.....	50
2.3.2 Manipularea inventarului	50
2.4 MECANISME DE EVITARE A PLĂȚII TVA	51
2.4.1 Frauda Carusel.....	51

2.5.2 Utilizarea conturilor offshore nedeclarate	53
2.6 MECANISME DE MANIPULARE A PREȚURILOR DE TRANSFER.....	54
2.6.1 Manipularea Prețurilor de Transfer între Companii Afiliate	55
2.7 MECANISME DE UTILIZARE A STRUCTURILOR CORPORATIVE COMPLEXE	56
2.7.1 Crearea de Firme Fantomă	56
2.7.2 Utilizarea Trusturilor și a Altor Vehicule Juridice.....	57
2.8 MECANISME DE EXPLOATARE A LACUNELOR LEGISLATIVE	58
2.8.1 Planificarea Fiscală Agresivă	58
2.8.2 Schimbarea Rezidenței Fiscale.....	59
2.9 MECANISME DE EVITARE A CONTRIBUȚIILOR SOCIALE	60
2.9.1 Munca la Negru.....	60
2.9.2 Subdeclararea Salariilor	60
2.10 Mecanisme de evitare a impozitelor pe capital	61
2.10.1 Folosirea de instrumente financiare complexe.....	61
2.10.2 Evaziunea prin investiții în criptomonede.....	62
2.11 CONCLUZII.....	64
CAPITOLUL 3: ECONOMIA GRI ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ ȘI ROMÂNIA:	
DINAMICĂ, PROVOCĂRI ȘI EVOLUȚII RECENTE	66
3.1. DIMENSIUNEA ECONOMIEI GRI ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ.....	67
3.1.1. Disparități între statele membre ale UE: Factori determinanți și particularități regionale	67
3.1.2. Economia gri în România: Evoluție istorică și tendințe recente	71
3.2. IMPACTUL ECONOMIEI GRI ASUPRA ECONOMIEI ȘI BUGETULUI PUBLIC ÎN UE ȘI ROMÂNIA	74
3.2.1. Pierderi fiscale și impactul asupra finanțelor publice	75
3.2.2. Impactul asupra investițiilor publice	80
3.3. CORUPȚIA ȘI LEGĂTURA SA CU ECONOMIA GRI ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ ȘI ROMÂNIA	81
3.3.1. Corupția ca factor determinant al economiei gri în UE.....	81
3.3.2. Efectele corupției asupra conformării fiscale și expansiunii economiei gri în România	84
3.3.3. Măsuri anti-corupție și impactul lor asupra reducerii economiei gri	85
3.4. RĂSPUNSURI LA NIVELUL POLITICILOR FISCALE ȘI REGLEMENTĂRILOR ÎN UE ȘI ROMÂNIA.....	86

3.4.1. Inițiative și reforme la nivelul Uniunii Europene pentru combaterea economiei gri	87
3.4.2. Politicile fiscale ale României: Eficiență și provocări în reducerea economiei gri	88
3.5. COOPERAREA ÎNTRE STATELE MEMBRE ALE UE ȘI IMPACTUL ASUPRA ECONOMIEI GRI.....	90
3.5.1. Programe și parteneriate interstatale pentru reducerea economiei gri	90
3.5.2. Rolul instituțiilor europene în coordonarea eforturilor anti-economie gri.....	92
3.6. CONCLUZII ȘI PERSPECTIVE DE VIITOR PENTRU COMBATEREA ECONOMIEI GRI ÎN UE ȘI ROMÂNIA	95
CAPITOLUL 4: STRATEGII ȘI INOVAȚII ÎN COMBATEREA ECONOMIEI GRI ȘI A FRAUDEI FISCALE ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ ȘI ROMÂNIA.....	98
4.1. TEHNOLOGII DIGITALE ȘI INOVAȚII ÎN MONITORIZAREA FISCALĂ ÎN UE	98
4.1.1. Implementarea facturării electronice și a trasabilității digitale în statele membre	98
4.1.2. Big Data și inteligența artificială în detectarea și prevenirea fraudei fiscale la nivel european	101
4.1.3. Blockchain și alte noi tehnologii care pot asigura transparență financiară	102
4.2. MODERNIZAREA ADMINISTRAȚIEI FISCALE ȘI TRANSPARENȚA ÎN ROMÂNIA ȘI UE	104
4.2.1. Digitalizarea administrațiilor fiscale din UE: Studiu comparativ și lecții pentru România	105
4.2.2. Cooperarea internațională și schimbul de informații fiscale între statele membre	111
4.3. IMPACTUL STRATEGIILOR FISCALE DIGITALE ASUPRA CONFORMĂRII ȘI REDUCERII ECONOMIEI GRI ÎN ROMÂNIA.....	113
4.3.1. Digitalizarea în Prevenirea și Combaterea Evaziunii Fiscale	113
4.3.2. Efectul Digitalizării Asupra Veniturilor Bugetare și Recuperării Arieratelor	116
4.3.3. Digitalizarea în Măsurile de Conformare și Inspekțiile Fiscale	119
4.4. CONCLUZII	127
Cadrul conceptual, Ipotezele cercetării, Metodologia cercetării, rezultate	129
CAPITOLUL 5: ANALIZA ECONOMETRICĂ A IMPACTULUI DIGITALIZĂRII ASUPRA ECONOMIEI GRI ȘI A BUGETULUI NAȚIONAL	129
5.1. INTRODUCERE ÎN ANALIZA ECONOMETRICĂ	130
5.1.1. Obiectivele analizei economice.....	130
5.1.2. Relevanța digitalizării în contextul economiei gri și bugetului național.....	131
5.1.3. Justificarea alegerii abordării economice.....	132

5.2. INSTRUMENTELE ȘI MODELUL DE REGRESIE MULTIPLĂ UTILIZATE PENTRU ANALIZĂ	134
5.2.1. Prezentarea datelor și a instrumentelor utilizate	134
5.2.2. Descrierea modelului de regresie multiplă și definirea variabilelor dependente și independente.....	135
5.2.3. Justificarea selecției variabilelor econometrice.....	137
5.3. VALIDAREA MODELULUI ECONOMETRIC	139
5.3.1. Testul Shapiro-Wilk pentru evaluarea normalității reziduurilor.....	139
5.3.2. Testul Jarque-Bera pentru confirmarea distribuției reziduurilor	141
5.3.3. Testul Durbin-Watson pentru autocorelarea reziduurilor	143
5.3.4. Testul Breusch-Pagan pentru detectarea heteroscedasticității.....	145
5.3.5. Evaluarea multicolarității prin Testul VIF	147
5.4. INTERPRETAREA REZULTATELOR ECONOMETRICE	153
5.5. CONCLUZII ȘI IMPLICAȚII ECONOMETRICE	168
5.5.1. Concluziile cheie ale analizei econometrice	168
5.5.2. Limitele și robustețea modelului econometric	170
5.5.3. Recomandări pentru cercetări viitoare și îmbunătățiri metodologice	172
Discuții, Concluzii	174
CAPITOLUL 6: CONCLUZII, DISCUȚII, CONTRIBUȚII PERSONALE ȘI DIRECȚII VIITOARE DE CERCETARE	174
6.1. CONCLUZII ȘI DISCUȚII	174
6.2. CONTRIBUȚIA LA LITERATURA DE SPECIALITATE	178
6.3. LIMITĂRILE CERCETĂRII	180
6.4. DIRECȚII VIITOARE DE CERCETARE ȘI RECOMANDĂRI	182
Referințele bibliografice	186
Anexele	195
Lista tabelor	195
Lista abrevierilor și acronimelor	196
Lista figurilor/graficelor	197
Lista anexelor	198

Rezumat în limba română

Această teză de doctorat investighează impactul semnificativ al fraudei fiscale și al economiei gri asupra funcționării pieței, asupra concurenței loiale și asupra sustenabilității bugetului național, cu un accent special pe contextul economic și fiscal din România și Uniunea Europeană. Printr-o abordare complexă și multidisciplinară, cercetarea a dezvăluit mecanismele prin care fraudă fiscală și economia gri afectează negativ piața, subminând încrederea în sistemul fiscal și reducând veniturile statului destinate finanțării serviciilor publice.

Unul dintre rezultatele originale ale acestei teze constă în evaluarea aprofundată a modului în care tehnologiile digitale emergente, precum Big Data, inteligența artificială și blockchain-ul, pot fi utilizate pentru a moderniza administrațiile fiscale și pentru a spori conformarea voluntară a contribuabililor. Cercetarea demonstrează că integrarea acestor tehnologii nu doar că poate reduce dimensiunea economiei gri, dar și poate îmbunătăți semnificativ eficiența colectării veniturilor fiscale, contribuind astfel la creșterea stabilității financiare a statelor.

Teza propune, de asemenea, un cadru inovator și integrat de politici fiscale, care combină reformele legislative cu implementarea tehnologiilor digitale și intensificarea cooperării internaționale. Acest cadru este esențial pentru a răspunde provocărilor complexe ale fraudei fiscale și pentru a asigura un mediu economic echitabil și competitiv.

Principalele concluzii ale cercetării subliniază necesitatea unei abordări flexibile și proactive, care să îmbine inovația tehnologică cu strategii politice bine fundamentate, pentru a crea un sistem fiscal rezilient, capabil să facă față provocărilor economice și sociale ale secolului XXI. Teza contribuie astfel la extinderea literaturii de specialitate și oferă recomandări concrete pentru factorii de decizie politică, în vederea dezvoltării unor politici fiscale sustenabile și eficiente.

Cuvinte cheie: fraudă fiscală, economia gri, concurența loială, digitalizare, buget național